

ÚVODEM

Cílem knihy je hloubková analýza stylistických hodnot a funkcí determinantu v současné evropské portugalštině s přihlédnutím k funkční stylistice, jejímž zakladatelem je Pražská lingvistická škola, a k evropským pojetím stylistiky a s ní úzce spolupracujících disciplín.

Pro vyhledání stylisticky aktivních hodnot členu jsme knihu rozdělili do pěti kapitol.

První kapitola je věnována vývoji stylistiky v dějinách obecné lingvistiky a v portugalštině. Pro tuto kapitolu jsme se rozhodli z toho důvodu, abychom ospravedlnili možnost zkoumání (v portugalštině snad inovační) významu, hodnot a funkcí členu ze stylistického hlediska, a to na základě vyhledávání vybraných shod a rozdílů pojetí stylistiky v obou kontextech. Cílem prosazení takového zkoumání bylo přiblížit tuto problematiku českému kontextu, který dokáže vysvětlit úzus členu snadněji, než jak je běžně uváděno v učebnicích portugalštiny. Ty nabízejí pouze zevrubné vysvětlení pravidel o použití členu ve spojitosti s determinačními procesy, opomíjejí však stylistické faktory použití, díky nimž lze výpověď bohatě ztvárnit. Naším cílem bude dokázat stylově aktivní schopnost členu, zvanou také *pragmém* (emotivně-expresivní složka významu). Budeme zkoumat v rámci kontextu české lingvistiky stylistickou potenci členu, jehož užití ovlivňuje význam věty či typ textu. Cílem naší studie bude ukázat, že zkoumání členu ze stylistického hlediska je v portugalštině možné, čímž bychom také mohli podnítit v současné portugalštině zájem o vytvoření pevnějšího místa pro tuto disciplínu.

V dalších kapitolách se budeme snažit obhájit předpoklad, že vyhledávání stylistických hodnot a funkcí členu je možné na různých mikrojazykových a makrojazykových rovinách. Proto se v nich postupně zabýváme vyhledáním možných užití členu na rovině foneticko-fonologické, morfologické a sémantické (do sémantické roviny však zařazujeme také rovinu syntaktickou, to proto, že ta se do velké míry odvíjí od sémantického zařazení substantiva). Ve foneticko-fonologické rovině budeme vycházet z již publikovaných názorů a teorií; a protože zatím nemáme k dispozici vědecké přístroje, kterými bychom mohli exaktně dokázat platnost některých našich zkušeností a postřehů, pojmáme tuto část spíše jako podnět pro zkoumání členu z tohoto hlediska v budoucnosti. Na rovině morfologické je zkoumána příznakovost ze dvou hledisek – gramatického a lexikálního. V této kapitole vycházíme z příznakovosti v morfologii tak, jak byla obecně pojata Marií

Krčmovou, jednou z nejvýznamnějších představitelk moderního proudu stylistiky v české lingvistice. V kapitole věnované sémantickým aspektům použití členu pak vycházíme z determináčních procesů, o nichž se zmiňuje *Gramática da Língua Portuguesa*, a v rámci nich se pak snažíme o vyhledání stylově aktivních vlastností členu odvíjejících se od syntaktického zapojení podstatného jména.

V poslední páté kapitole se snažíme dokázat to, do jaké míry ovlivňuje použití, význam a funkci členu typ textu, a to na příkladě jazyka publicistického, který má v typologii textu vyhraněno své pevné místo. Pro tento funkční styl jsme se rozhodli za prvé proto, že žurnalistické texty jsou velmi dobře dostupné, a za druhé také proto, že v případě tohoto funkčního jazyka lze hledat různé typy textu a na nich pak ilustrovat různorodé vlastnosti a významy členu. Mohli bychom vzít v úvahu také jiné styly, homogennější jako například administrativní či právnícký jazyk, ty však nepředstavují takovou různorodost jako jazyk žurnalistický a hůře bychom pak vyhledávali vztah mezi typovou variabilitou textu a významovou variabilitou členu.

Jelikož autorka neshledala žádný publikovaný překlad citací ani uváděných příkladů, všechny překlady v této práci jsou vlastní.

Naše metoda zkoumání by mohla být charakterizována jako strukturální (zkoumající člen v rámci vnitřní jazykové struktury) a funkčně stylistická (zkoumající použití členu ve funkčním stylu).